

nemškutarji. Ali bi ne bili veliko bolj pametni, ko bi svetinje našega naroda pri miru pustili, pa svojo skrb obračali le na to, da se domače reči kakor obrtnija in kmetijstvo na višo stopinjo povzdigne, breme silnih davkov zniža itd.

To, to zahteva slovenski narod od vas; dokler tega ne storite, ste zatiralci naše mile domovine. No, pa kaj hočemo! Kakoršen regiment, taki „aufšlagi“.

Iz okolice Ljubljanske.

M. J.

Šolske stvari.

Letna šolska sporočila.

Dobili smo v roke letna poročila ljudske šole v Kranji in v Črnomlju, lepo osnovana prav po izgledu poročil srednjih šol. Ker nam prostor ne dopušča, da bi na drobno posnetek podali čitateljem „Novic“, moramo vsaj, gledé na Ljubljanske ljudske šole, ki niso zmôgle toliko, da bile bi tudi po končanem šolskem letu poročilo na svetlo dale, pohvalo izreči krajnima šolskima svetoma v Kranji in Črnomlju, da — če tudi njune finance niso menda sijajne, da sta spolnila to, kar se po starodavni navadi in po pravici zahtevati more od šol, ki imajo naslov javnih šol. Če je šola javna, naj bo de tudi sad javen, ki ga rodi šola po preteku šolskega teta. Čemu slepe miši loviti z izgovori, katerim se s frazami nikakor ne dá priboriti veljava!

Politične stvari.

Premišljevanje o ustaji Ercegovine in Bosne.

Ustaja, izprva v Ercegovini, razširila se je že v Bosno, in kakor plamen čedalje veči postaja, če ga vetra sapa vsak hip huje vnema, tako upor, kateremu so Dunajski judovski listi prerokovali nagloma konec, čedalje bolj širi prelita kristijanska kri na bojišči in pa vroča simpatija vsega naroda jugoslavenskih dežel. Zato zdaj čedalje glasnejše postaja vprašanje: kaj počno merodajne velike Evropejske vlade? Žalibog, da še zmirom ni mogoče kaj pozitivnega povedati; odločilni diplomati Avstrijsko-rusko-pruski so se skrili v gosto meglo, da ni mogoče prav videti njihovih namér. Zato časnikarstvo le ugibuje, gotovega pa nič ne vé.

Francoski narod simpatizira ves z uporniki, in najbrž tudi vlada. Kaj je pisala „Times“, časnik, ki reprezentuje javno mnenje Angleško, to smo slišali. Kramarsko ljudstvo Angleško hoče, naj uboga raja čaka zavoljo „mira“, ki je bojda tako potreben — za mošnje angleških trgovcev, ki imajo mnogo denarja pri Turku izposojenega! To je gotova resnica, da razun Dunajskih judov nima kristijanska raja na Turškem večega dušmanina nego je Anglež! Da že sedaj v svojem interesu proti upornikom konspirirajo v Carigradu in drugodi, o tem ni nobene dvombe. — Lahí se obnašajo pošteno, — vkljub dogodjajem v Dalmaciji — to se jim mora priznati; laški listi vsi pišejo na dobro upornikom; laški narod ni Slovanom sovražen; to je le nekaj lahonov v Trstu in Dalmaciji, ki na nas kričijo. Kako misli italijanska vlada, to se ne vé, pa tudi ni velike važnosti, ker se je cela stvar ne dotika toliko. Žalostno je, da se med Ruskim novinarstvom ne nahaja več simpatij za uboge Jugoslovane; mogoče pa, da pišejo Ruski listi pod vplivom vladne cenzure, ali pa se Ruski kolos ne more tako hitro ogreti in razgreti; — naj bo pa, kakor koli, jako nezadovoljni moramo biti z Rusi,

ki le dajejo dobre svete, kedar je vse v ognji. Uporniki zato ne bodo orožja položili, ker jim Rusi to svetujejo; vsaj jim dejansko še nikoli niso pomagali iz silnih njihovih nadlog. Ako bi Rusija svoj poklic umela, morali bi Turški Slovani že davno svobodni biti svojega jarma; tako pa se stvar vleče od stoletja do stoletja, ker se Ruski diplomati bojé zameriti Prusom, Angležem itd. S takim ravnanjem zapravijo Rusi še zadnje simpatije pri Jugoslovanih, ki se bodo naposled vendar z lastno močjo osvobodili. In to je pravo; z lastno krvjo priborena svoboda je zmirom bolj trdna in stalna, nego „oktroirana“ svoboda. — Nemški narod ne vé, s kom bi simpatiziral: Slovana sovraži instinktivno, a Turškega silstva vendar ne more hvaliti; očitno pa simpatizira z nami nemška katoliška stranka. Sicer pa Nemški narod nima nobene odločilne besede, in je tudi ne zahteva; kar hoče Bizmark, to hočejo tudi Nemci; naši Nemci vlečejo z vlado, dokler je ustavoverna, in dokler sta Andrassy in Bizmark prijatelja. Odločni protivniki upornikov so le Magjari in Dunajski judi. Magjari ne marajo, da bi se jugoslovanski živelj utrdil, naj bo že v okviru Avstrijskih mej ali izven njih; v prvem slučaju se bojé pomnoženih Hrvatov, v drugem Srbov! Sicer pa mnogi trdijo, da Andrassyev vpliv ni več tako močan, kakor je bil. Dvorski krogi so ubogi raji prijazni; od todi veje prijazen veter tje do Dalmatinskih gorá, in te poteze se vedno še krepko drži, kolikor se tudi Magjarski in judovski vpliv trudi, obrniti ga na drugo, nasprotno stran. — Vedeti je treba, da dela Ercegovinska in Bosniška ustaja mnogo hrupa in razburjenja na Dunajski borzi: mnogo je judovskih kapitalistov, ki imajo Turške papirje (Türkenlose) iz raznih dôb; ti papirji pa izgubivajo svojo vrednost, bolj ko ustaja raste; lastniki njih so v hudi skrbi; oni bi se teh papirjev radi z malo škodo znebili, in zato pišejo po svojih časnikih, da bo „punt kmalu zadušén, da upornikom vsega primanjkuje“ itd.; — drugi zopet se zavoljo svojih Avstrijskih papirjev bojé intervencije. Jud in bankir Hirsch, lastnik ali vsaj solastnik „N. fr. Presse“, se je pogajal s Turško vlado zaradi železniških koncesij; na pol je svoj cilj že dosegel; razrušenje Turške države pa mu pride prav navskriž; izvzemši, da mu dedič Turške vlasti isto dovoli. Zato vidimo „N. fr. Presse“ laskati zdaj Turkom, zdaj knezu Milanu. Na druge časnike pritiska zopet nasproten vpliv; korist se bori s koristjo; resnica se skriva pod dobičkarijo. Zadnji čas so zagnali Dunajski časniki krik, da ustaja nima nobene prihodnosti. Nikar naj se ne brigamo za te umazane pisarije, naj bodo obeljene s psovkami na nas ali brez njih; vse je le judovska umazana, kramarska politika, ki hoče ves svet tako obračati, kakor je njegovi mošnji ugodno! Iz tacih Dunajskih časnikov ne bomo nikoli izvedeli resnice; pravi vir imamo bliže: Hrvate in Dalmatince in bojno polje samo! Bog daj, da bi se judovskim grabžem in grobokopom naše svobode ne posrečilo, potisniti naše brate v sužnost nazaj iz edinega gnjusnega vzroka, da bi njihova mošnja škode ne trpela!

Kakor tedaj zdaj stvari stojé, so navezani Jugoslovani na svojo lastno moč. Še celó perfidni Grki bi se raje pobratili s Turki nego z nami; tako jim slovanska svoboda smrdí! Kajti oni so si domišljavali, da bodo ponovili kedaj „Grško carstvo“; a zdaj, ko vidiijo, da jim to ne pojde, so srditi na nas. Rumunci so do zdaj še vedno lojalni nasproti nam; al zdatne pomoči se od njih ni nadjati: Rumunci so premiren narod. Hrvatje in Slovenci, eni več, drugi manj v nemilih okoliščinah, le skrbno gledamo in plašno čakamo, kaj bo. Edino, kar domoljuba veseli, je hrabrost Srbskega naroda, ki je vzdignil prapor z gêsлом: „za krst

častni i slobodu zlatnu“, in se bori junaško z devizo „borbi našoj kraja biti neče do iztrage naše ili Turske!“
—d—

Pogled na Jugoslovansko.

Zemlja v Bosni in Ercegovini. *)

Bosna, od leta 1528 zemlja pod Turškim gospodstvom, meji se na severu s Slavonijo, na izhodu s Srbijo, na jugu z Albanijo in Dalmacijo, v zahodu s Krajno (turško Hrvatijo). Bosna z Ercegovino in Krajno meri 1100 □ milj in šteje 1 milijon in 200.000 prebivalcev. Dežela je čez in čez gorata; nekatere njene gore so še čez 6000 čevljev visoke; ravnin prav za prav nič nima razen onih poleg rek; njene gore so odrastki dinarskih in julskih planin; njih podnožje je večidel golo, na sredi pa so obraščene s krepko hrastovino, bukovino in smrečjem. Poglavitna reka dežele je Sava, v katero stekajo Una, Vrbas, Bosna in Drina, ona večkrat stopa čez svoje bregovje in nareja povodnji in močvirje. Silno gorata zemlja tedaj ni ugodna za poljedelstvo; čeravno se precej pridela pšenice in ječmena, pa nekoliko koruze, vendar ta pridelek ne zadostuje za hrano prebivalcem; sočivja pridelayo prav veliko pa tudi sadja, posebno češpelj, katere umejo jako dobro sušiti, pa tudi lanu in tobaka. Vino Bosniško je jako močno, al kletarstvo je slabo, zato se tukajšnje vino ne drži več let, popiti ga morejo še mlado. Prav ugodna pa je dežela za živinorejo, zato imajo veliko konj, goved, ovac in svinj, ki jih pitajo posebno z želodom in kostanjem, tudi rib imajo veliko. Bogatih rud se ne manjka, al Turki ne dovolijo Slovanom, dotakniti se jih. Podnebje je zmerno in zdravo. Ceste so, kakor na Turškem sploh, slabe, le za tovoriti bolj ugodne kakor za vožnjo.

Slovansko slovstvo.

* Zemljevid bojišča v Bosni in Ercegovini je ravnokar na Dunaji na svetlo dal slavnoznani dr. J. P. Jordan in s tem ustregel željam vsacega Slovana, ki zdaj skrbno gleda v kraje, kjer kristijanski Jugoslovani kri prelivajo za osvobodjenje svoje iz Turškega jarma. Zemljevid, na močnem papirji, velikosti 22 do 27 palcev, obsega prav na drobno vse imenitnije kraje z gorami, rekami, jezeri itd. v Ercegovini in Bosni s sosednimi mejami Dalmacije, Vojaške granice, Srbije in Črnegore. Cena z navadnim tiskom je 20 krajc., z malanimi mejami v kartoniranem ličnem zavitku pa 25 kr. Imena krajev, gorá, rek itd. so napisana v slovanskem in nemškem jeziku. Kdor pošlje naročnino pod naslovom: „Herrn Dr. J. P. Jordan in Meidling bei Wien“, dobi zemljevid v odprtem kuvertu brezplačno. — Ker nam je že imé izdateljevo porok, da dobodo čitatelji časnikov dober kažipot na

*) Ercegovina ali Hercegovina se imenuje tako od takrat, ko je nemški cesar Friderik Štefanu Kasaću (Kosariću) podelil dostojanstvo vojvode, ki se v nemškem jeziku glasi „herzog“. Od tega časa je ostalo deželi imé Hercegovina ali Ercegovina. Štefan pa je imel s sosednimi knezi mnogo bojev, celó njegov sin Vladislav se mu je izpuntal tako, da je v brambo svoje dežele mnogokrat na pomoč klical Turške sultane in kralje Ogerske. Štefan je umrl leta 1466, zapustivši 3 sinove, med katerimi je najmlajši sultanu kot zastavljenec v pest prišel in se poturčil, ostala druga sinova Vladislav in Vladko pa sta Ercegovino med sabo razdelila v 2 kosa. Ta delitev pa je bila poguba dežele, katero je 1483. leta Bajazet II. pod Turško oblast spravil.

bojišči slovansko-turškem v roke, zato Jordanov zemljevid toplo priporočamo tudi Slovencem.

* Čitatelje „Novic“ podpisani v imenu slavnjanske prosvete lepo prosim, naj pripomorejo k nabiranju narodnega blaga med Savo in Savino, med Kranjem in Celjem. Skušnje me učijo, da prebiva v vsakem mestu in trgu in v vsaki vasi človek, ki vé praviti pravljičice (istorije), peti pesni in druge tem podobne reči. Zato prosim, da bi se mi imena tacihi domačinov ali domačink naznanila; potlej o priložnosti bom jih sam poprosil, da mi take reči povedó. Izročujem pa svoje rokopise „Matici slovenski“ in „Akademiji cesarski“ v Sankt-Petersburgu na Rusko.

Gašpar Križnik.

V Motniku (Post Möttinig) na Kranjskem.

Mnogovrstne novice.

* Na Ruskem imajo slabo letino; iz mnogih krajev dohajajo žalostna poročila v Petrograd, da se je žetev slabo obnesla in so mnoge uime zadele deželo; v več krajih se bojijo lakote.

* Čebele so v neki vasi na Pruskem 5. dne t. m. umorile dva konja. Blizo nekega čebelnjaka so namreč nakladali ječmen na voz, v katerega so bili 3 konji vpreženi; roj iz čebelnjaka se vsede na konje in jih strašno pikati začne; en konj se k sreči odtrga in beži; dva ostala pa so čebele kakor divje tako opikale, da sta vkljub hitri pomoči čez malo ur poginila.

* Po svojih filologičnih delih slavnoznani profesor angleškega jezika James Pincherd v Trstu je nedavno Salomonovo „visoko pesem“ v ciganski jezik prestavil, in to delo v italijanskem jeziku na svetlo dal. Ker je ciganski jezik zeló soroden s Sanskritom in Hindostanskim jezikom, bo to delo v učenih krogih gotovo veliko senzacijo naredilo. — Dr. Miklošič pa je Dunajski akademiji izročil „besednjak ciganskega jezika v Bukovini.“

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

IV.

Policijski komisar.

(Dalje.)

Jaz se čudim tej logiki slepega očeta in ga prašam, kaj misli zdaj storiti s sinom. Odgovori mi:

„Obljubil mi je, da se bo popolnoma poboljšal, pustil dozdanjo družino in prizadeval si v kupčiji mi sčasoma toliko pridobiti, kolikor mi je zdaj zapravlil, če mu odpustim ter ga ne bom izročil sodnji. Če bo to obljubo držal, potem mi ni toliko za 12.000 gld., kakor za to, da postane pameten in priden, ker to mi bo porok, da po moji smrti ne be premoženja zapravlil v par letih.“

„S tem ste se toraj tolažili? Vendar pa brez vse kazni sin ne bo. Pride namreč v policijsko preiskavo zaradi prepovedane igre in bo moral plačati še nekoliko kazni.“

Te moje besede so očeta zopet nekoliko ostrašile; toda „kjer je že 12 tisučakov, tam naj bo še par stotakov, če bo treba, da se le sin spametuje“, pravi oče ter me prosi, da bi jaz vse to, kar mi je povedal, za-se obdržal ter nikomur ne pravil. Ko mu jaz to obljubim, gre le malo potolažen.